

BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ LỊCH SỬ, VĂN HÓA TRUYỀN THỐNG QUẬN TÂN PHÚ HƯỚNG TỚI PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG

Ngày nhận bài: 14/01/2024; ngày nhận lại bài: 21/02/2024; ngày duyệt đăng: 23/02/2024

BÙI THỊ NGỌC TRANG^(*)

TÓM TẮT

Quận Tân Phú thuộc Thành phố Hồ Chí Minh chính thức được thành lập từ ngày 02 tháng 12 năm 2003 theo Nghị định số 130/2003/NĐ-CP ngày 05 tháng 11 năm 2003 của Chính phủ. Với 20 năm lịch sử hành chính, song vùng đất và con người ở quận Tân Phú đã thừa hưởng những di sản quý giá của lịch sử hình thành và phát triển từ rất lâu đời vốn gắn liền với lịch sử của Sài Gòn - Gia Định - Chợ Lớn ngày xưa và Thành phố Hồ Chí Minh ngày nay. Bảo tồn và phát huy giá trị lịch sử và văn hóa một cách hiệu quả là trách nhiệm của các thế hệ hôm nay và mai sau.

Từ khóa: quận Tân Phú, giá trị lịch sử và văn hóa, di tích lịch sử.

ABSTRACT

Tan Phu District was officially established on December 02, 2003 according to Decree No. 130/2003/ND-CP dated November 05, 2003 by the Government. With 20 years of administrative history, the land and people in Tan Phu district have inherited valuable heritage from a long history of formation and development that is closely associated with the history of Saigon - Gia Dinh - Cho Lon in the past and Ho Chi Minh City today. It is the responsibility of today and future generations to effectively preserve and promote these historical and cultural values.

Key words: Tan Phu district, cultural and historical values, historical relics.

1. Đặt vấn đề

Quận Tân Phú được thành lập ngày 02 tháng 12 năm 2003 theo Nghị định số 130/2003/NĐ-CP ngày 05 tháng 11 năm 2003 của Chính phủ, trên cơ sở tách ra từ các phường thuộc quận Tân Bình (cũ) là: 16, 17, 18, 19, 20 và một phần diện tích của phường 14, 15. Về địa danh hành chính, Tân Phú mới xuất hiện cách đây 20 năm (2003 - 2023), nhưng thực chất vùng đất này đã tồn tại cùng với quá trình hình thành và phát triển của vùng đất Đồng Nai - Gia Định cách đây hơn 300 năm. Ngày nay, trên địa bàn quận Tân Phú có nhiều di sản có giá trị lịch sử, văn hóa - kiến trúc nghệ thuật độc đáo cần được nghiên

^(*) Tiến sĩ, Phó Giám đốc Học viện Cán bộ Thành phố Hồ Chí Minh, b.tntrang@hcmca.edu.vn

cứu, khảo sát và phát huy.

Trong bối cảnh hiện nay, đô thị hóa làm cho cơ cấu dân cư của quận có bước thay đổi lớn tạo cơ hội mới trong việc giữ gìn và phát huy những truyền thống tốt đẹp vốn có và các hoạt động văn hóa mới sôi động trong bối cảnh đô thị năng động, đời sống văn hóa phát triển thích ứng với thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước và hội nhập quốc tế. Thách thức của bối cảnh toàn cầu hóa văn hóa, cách mạng 4.0, công nghệ truyền thông đa phương tiện và ứng dụng kỹ thuật số tạo ra những sản phẩm, dịch vụ đa dạng, đáp ứng nhu cầu của công chúng nhưng cũng thách thức vai trò quản lý Nhà nước.

2. Khái quát về lịch sử, con người, văn hóa quận Tân Phú

Lịch sử đã chứng minh, từ thế kỷ XVII, vùng đất này đã sớm được chọn làm nơi định cư của một số dòng họ trong đoàn người vào Nam theo chính sách khẩn hoang của nhà Nguyễn. Vị trí địa lý “vùng giáp ranh” và điều kiện tự nhiên đã tạo nên vị thế đặc biệt về quân sự của địa bàn. Từ thời Chúa Nguyễn lập nền hành chính trên đất Sài Gòn - Gia Định, vùng đất này đã được xác định là vùng thành lũy bảo vệ chính quyền. Trong kháng chiến chống thực dân Pháp, nơi đây từng là địa bàn tập kết của lực lượng yêu nước kháng chiến. Trong thời kỳ kháng chiến chống đế quốc Mỹ, vùng Phú Thọ Hòa là một trong hai mươi “An toàn khu” của Trung ương ở địa bàn Sài Gòn - Gia Định⁽¹⁾.

Các địa danh hiện diện từ sớm trên bản đồ Sài Gòn - Gia Định và còn lưu giữ trên vùng đất Tân Phú ngày nay: Lũy Bán Bích, Lũy Ông Dầm, Bưng Tầm Lạc, Gò Dầu, Gò Đậu, Vườn Lài, Nhà Chung, Phú Thọ Hòa, Sơn Kỳ, Tân Kỳ, Tân Quý, Tây Thạnh, Tân Thành, Bà Quẹo, xóm lòng đèn Tân Phú Hòa... đã ghi dấu về một thời khai hoang lập ấp, về đời sống kinh tế - xã hội trù phú và công cuộc bảo vệ biên cương xứ sở của bao thế hệ cư dân kiên cường.

Tên những con đường đã có từ thập niên 60 của thế kỷ XX mà hôm nay vẫn hiện hữu: Độc Lập, Thành Công, Đoàn Kết, Dân Tộc, Dân Chủ, Tự Quyết... như kể mãi câu chuyện về khát vọng của tiền nhân cho một cuộc sống tốt đẹp.

Điều kiện địa lý tự nhiên của vùng đất có nhiều gò cao ráo nên từ xưa cũng đã được xem là vùng “cát địa” dành khi “mãn phần” của nhiều họ tộc lớn ở Sài Gòn - Chợ Lớn. Chính vì vậy, hiện nay trên địa bàn phường Phú Thọ Hòa còn lưu dấu 02 công trình kiến trúc mộ táng có niên đại khá xa xưa và gắn với người có danh tiếng. Đó là 02 khu mộ táng: ông Lý Tường Quang và bà Nguyễn Thị Lâu; ông Nguyễn Quý Anh và bà Lý Thu Liên. Những sử liệu về “Tứ phú hào” gắn với cuộc đời của Bá hộ Lý Tường Quang và “Liên Thành thương quán” kết gắn ông Nguyễn Quý Anh với người thanh niên yêu nước Nguyễn Tất Thành chính là những điểm thú vị thu hút sự quan tâm của mọi người và làm tăng thêm giá trị lịch sử - văn hóa của di tích. Mặt khác, nghệ thuật kiến trúc trang trí mộ

⁽¹⁾ Theo Quyết định số 1146-QĐ/TTg ngày 29 tháng 9 năm 2022 của Thủ tướng Chính phủ.

táng ở hai di tích này có nhiều hạng mục đặc sắc chứa đựng nhiều giá trị nhân văn. Việc chăm sóc và quản lý khu di tích mộ táng được sự quan tâm của cư dân trong vùng cho dù không phải họ hàng thân thích⁽²⁾. Điều này cho thấy tính trọng nghĩa tình, hào hiệp là nếp sống tốt đẹp của đồng bào ở đây.

Hiện nay, cư dân sinh sống trên địa bàn quận đa số là người dân tộc Kinh (tỷ lệ 93,96%), ngoài ra còn có người dân tộc Hoa (tỷ lệ 5,64%), người dân tộc Khmer (tỷ lệ 0,27%) và các dân tộc khác (tỷ lệ 0,13%)⁽³⁾. Bên cạnh đó, trên địa bàn có sự hiện diện của các cơ sở tôn giáo (Phật giáo, Công giáo, Tin Lành, Cao Đài; Baha'i)⁽⁴⁾ và cơ sở tín ngưỡng, thờ tự (đình, đền, miếu, lăng mộ...) cho thấy đời sống văn hóa tinh thần của cộng đồng dân cư rất đa dạng, phong phú và thể hiện rõ sự giao thoa văn hoá tộc người, đặc biệt là tính gắn kết cộng đồng rất chặt chẽ đã hình thành từ rất sớm trên vùng đất này.

Ngày nay, trên địa bàn quận Tân Phú có nhiều di tích có giá trị lịch sử, văn hóa. Đặc biệt, đó cũng chính là những “địa chỉ đỏ” đã được ghi những trang oanh liệt vào lịch sử hào hùng của Nhân dân Sài Gòn - Gia Định trong hai cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ xâm lược:

* Các ngôi đình làng: *Đình Phú Thạnh (còn gọi Nhà Chung), Đình Tân Hòa Tây, Đình Hòa Thạnh, Đình Tân Sơn Nhì* không chỉ đơn thuần là nơi dân làng lập ra để thờ Thành Hoàng Bổn Cảnh để hộ trì cho “mưa thuận, gió hòa; dân an, quốc thái” mà trong lịch sử kháng chiến của dân tộc đã trở thành nơi nuôi giấu những chiến sĩ yêu nước cách mạng trong các thời kỳ; là nơi nghĩa quân phong trào Thiên Địa Hội tập kết; nơi đóng trú của Ủy ban Hành động ấp Phú Thạnh trong cao trào đấu tranh dân chủ; nơi đóng quân của lực lượng Thanh niên Tiền phong trong Cách mạng tháng Tám và Ủy ban hành chính xã Phú Thọ Hòa sau Cách mạng Tháng Tám; nơi cứu thương cho bộ đội, du kích trong cuộc nổi dậy Xuân Mậu Thân 1968; nơi truyền đạt chỉ thị tổng tiến công trong Chiến dịch Hồ Chí Minh; nơi tuyên truyền vận động Nhân dân tham gia xây dựng quê hương, bảo vệ đất nước...

Tại các ngôi đình hiện nay, bên cạnh việc thờ tự các chư vị thần thánh, tiền hiền khai khẩn, hậu hiền khai cơ theo tín ngưỡng dân gian, ban quản lý và hội đình đều trang trọng thiết lập bàn thờ Chủ tịch Hồ Chí Minh, bàn thờ Anh hùng Liệt sĩ. Không gian xung quanh đình thoáng đãng thích hợp để tổ chức các sinh hoạt cộng đồng.

* *Địa đạo Phú Thọ Hòa*⁽⁵⁾: di tích lịch sử - văn hóa cấp Quốc gia, được mệnh danh

⁽²⁾ Tác giả đã được chị Vân (nhà ở phía trước khu mộ ông Lý Tường Quang) giúp đỡ để vào tham quan, khảo sát.

⁽³⁾ Tổng nhân khẩu: 470.805; Kinh: 442.357, Hoa: 26.558, Khmer: 1.272, Chăm: 192, dân tộc khác: 426.

⁽⁴⁾ 33 cơ sở Phật giáo; 09 Giáo xứ, 01 Dòng tu Công giáo và 13 Cộng đoàn trực thuộc dòng tu; 03 Chi hội, 02 hội nhánh thuộc Hội thánh Tin lành Việt Nam (miền Nam), 01 điểm nhóm thuộc Giáo hội Báp-Tít Việt Nam và 10 điểm nhóm sinh hoạt được công nhận; 01 Thánh thất Cao Đài; 01 cơ sở đạo Baha'i.

⁽⁵⁾ Địa đạo Phú Thọ Hòa là địa đạo chiến tại Sài Gòn được hình thành từ năm 1947 thời kỳ chống thực dân Pháp, khu địa đạo này còn được sử dụng cho đến thời kỳ chống đế quốc Mỹ. Di tích lịch sử Địa đạo Phú Thọ Hòa được Bộ Văn hóa - Thông tin (nay là Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch) công nhận di tích lịch sử - văn hóa cấp quốc gia theo Quyết định số 1460-QĐ/VH ngày 28/6/1996.

“Địa đạo chiến giữa đô thành” đã được xây dựng năm 1947 bằng khối óc và trái tim của những chiến sĩ cách mạng yêu nước, kiên cường, mưu trí, táo bạo; là minh chứng của nghệ thuật quân sự Việt Nam. Xuất phát từ địa đạo, quân dân ta đã tổ chức những trận đánh quả cảm, oanh liệt vào các cơ quan trọng yếu của quân địch (Sân bay Tân Sơn Nhất, Kho bom Phú Thọ) khiến cho quân thù khiếp đảm; những trận chống càn bền bỉ, kiên cường từ “địa đạo” mãi âm vang trong lòng các thế hệ...

* Trong cuộc Tổng tiến công và nổi dậy Xuân Mậu Thân 1968, tại Cầu Sắt (Cầu Xéo) trận đánh 7 ngày đêm kiên cường và sự hy sinh dũng cảm của 82 chiến sĩ đã trở thành tượng đài bất tử trong lòng các thế hệ Nhân dân quận Tân Phú và dân tộc.

* Quận Tân Phú ngày nay có niềm tự hào và trách nhiệm gìn giữ danh hiệu “An toàn Khu - Phú Thọ Hòa” và “Phường Anh hùng lực lượng vũ trang nhân dân” mà Chủ tịch nước đã phong tặng cho Nhân dân phường Phú Thọ Hòa và phường Tân Sơn Nhì⁽⁶⁾.

Hơn thế, tinh thần lưu truyền văn hóa dân tộc được thể hiện khá đậm nét trong đời sống cư dân khi các hội nhóm, câu lạc bộ văn hóa, văn nghệ đã được thành lập và duy trì sinh hoạt:

- 07 câu lạc bộ nghệ thuật “Đàn ca tài tử Nam bộ” với 92 tài tử đã tham gia các đợt liên hoan cấp thành phố và đạt nhiều giải thưởng cao tại Liên hoan Đàn ca tài tử Giải Hoa sen vàng, Festival Đàn ca tài tử quốc gia...

- 01 câu lạc bộ nghệ thuật “Đàn tính hát then” thành lập từ năm 2000 với 21 thành viên đã để lại ấn tượng đẹp tại nhiều liên hoan văn hóa nghệ thuật trong và ngoài thành phố. Đây là nghệ thuật đặc sắc của dân tộc Tày, Nùng. Song rất thú vị khi 21 thành viên của Câu lạc bộ “Suối Hoa” không có ai là người dân tộc Tày và Nùng.

- 01 câu lạc bộ Dân ca ví dặm với 25 thành viên.

- 01 câu lạc bộ Dân ca quan họ với 15 thành viên.

- Câu lạc bộ “Bảo vệ di sản văn hóa” thành lập năm 2005, đến nay đã phát triển thành Chi hội với 125 hội viên.

- Bảo tàng Sâm Ngọc Linh là bảo tàng tư nhân được thành lập cuối năm 2019 đã trở thành điểm đến thú vị của tuyến du lịch “Tân Phú – Đi là nhớ”.

3. Công tác bảo tồn, phát huy giá trị lịch sử, văn hóa truyền thống quận Tân Phú nhằm phát triển bền vững

Có thể khẳng định rằng, công tác bảo tồn, phát huy giá trị lịch sử, văn hóa và giáo dục truyền thống ở quận Tân Phú đã được sự quan tâm sâu sắc của các cấp lãnh đạo. Câu lạc bộ Bảo vệ Di sản văn hóa quận đã phát triển lớn mạnh, trở thành Chi hội Di sản văn hóa quận Tân Phú ngày nay, được Hội Di sản văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh đánh giá cao thành tích “một Chi hội duy nhất cấp quận từ khi còn là Câu lạc bộ đến nay là Chi hội

⁽⁶⁾ Năm 2010.

vấn đảm bảo tốt nhiệm vụ đóng góp hiệu quả cho sự nghiệp bảo vệ và gìn giữ, phát huy các giá trị di sản văn hóa trên địa bàn, thông qua nhiều hoạt động cụ thể như giao lưu văn hóa; bảo vệ giữ gìn các di tích lịch sử - văn hóa; hàng năm tham gia kiểm kê di sản văn hóa trên địa bàn quận...”(7).

Hàng năm, Thường trực Quận ủy, Thường trực Ủy ban nhân dân quận tổ chức Đoàn đi thăm các di tích lịch sử - văn hóa nhân dịp tết Nguyên đán nhằm động viên Ban quản lý tiếp tục quan tâm, phối hợp thực hiện tốt công tác bảo tồn, phát huy giá trị và đảm bảo an toàn di tích, tổ chức đón tiếp khách tham quan trong dịp lễ, tết.

Lãnh đạo quận đã chỉ đạo thường xuyên phối hợp với các trường học trên địa bàn quận và các cơ quan, đoàn thể trong, ngoài quận tổ chức các chương trình tham quan “Về nguồn”, “Hành trình đến bảo tàng - Nhà truyền thống”, “Hành trình đến với địa chỉ đỏ”, lễ tưởng niệm, lễ xuất quân, thấp nền tri ân, báo công, giao lưu gặp gỡ nhân chứng lịch sử, tổ chức lễ kết nạp đảng viên, đoàn viên, hội viên... tại Di tích lịch sử địa đạo Phú Thọ Hòa.

Quận đã xây dựng và triển khai chương trình tham quan du lịch “Tân Phú - Đi là nhớ” với các điểm đến: *Di tích lịch sử địa đạo Phú Thọ Hòa, chùa Pháp Vân*⁽⁸⁾, *Bảo tàng Sâm Ngọc Linh, Tuyến đường chuyên doanh phụ liệu ngành may mặc Phú Thọ Hòa, Trung tâm Thương mại Aeon, các điểm ẩm thực nổi tiếng quận Tân Phú* nhằm tuyên truyền, quảng bá giá trị của di tích văn hóa lịch sử trên địa bàn quận. Đồng thời, đẩy mạnh việc bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa gắn với phát triển kinh tế - xã hội và du lịch trên địa bàn quận.

Riêng trong năm 2022, chương trình “Tân Phú - Đi là nhớ” đã tiếp đón được 327 đoàn với 38.824 lượt người trong và ngoài quận tham quan.⁽⁹⁾

Công tác kiểm kê di tích lịch sử - văn hóa, danh lam thắng cảnh trên địa bàn quận được thực hiện hàng năm. Đồng thời, quan tâm tăng cường công tác đảm bảo an ninh, an toàn phòng cháy, chữa cháy và quản lý tổ chức lễ hội; tuyên truyền vận động Nhân dân tham gia các hoạt động tín ngưỡng trong di tích phù hợp với truyền thống, đảm bảo vui tươi, lành mạnh, an toàn, tiết kiệm, hạn chế lãng phí trong việc đốt vàng mã; thực hiện nếp sống văn minh và không xả rác khi tham gia lễ hội.

Ủy ban nhân dân Quận đã xây dựng các kế hoạch, đề án về bảo tồn và phát huy di sản

⁽⁷⁾ Trang thông tin điện tử quận Tân Phú (2021). *Đại hội Chi hội Di sản văn hóa quận Tân Phú lần thứ III nhiệm kỳ 2021-2026*. Truy xuất từ <http://www.tanphu.hochiminhcity.gov.vn/tin-tuc-su-kien/dai-hoi-chi-hoi-di-san-van-hoa-quan-tan-phu-lan-thu-iii-nhiem-ky-2021-2026-c7-9532.aspx>, trích đọc ngày 22/12/2023.

⁽⁸⁾ Ngôi chùa Pháp Vân vốn là Thiền đường dành cho sinh viên thiền tập, nằm trong khuôn viên trường Đại học Vạn Hạnh do Thiền sư Thích Nhất Hạnh sáng lập và khởi xướng năm 1965. Chùa Pháp Vân hiện đang giữ 3 kỷ lục Việt Nam gồm: Tượng Bồ Tát Quan Âm nghìn tay nghìn mắt (ở thế đứng) bằng đồng; Cặp kỳ lân bằng đá hoa cương; Bản dịch Kinh Bát nhã bằng tiếng Việt được khắc trên bộ cửa bằng gỗ sao.

⁽⁹⁾ Nguyễn Anh (2023). *Quận Tân Phú khai thác giá trị lịch sử, văn hóa phục vụ phát triển bền vững*. Truy xuất từ <https://nhandan.vn/quan-tan-phu-khai-thac-gia-tri-lich-su-van-hoa-phuc-vu-phat-trien-ben-vung-post779605.html>, trích đọc ngày 21/01/2024.

văn hóa phi vật thể nghệ thuật Đờn ca tài tử Nam bộ; tạo điều kiện tốt nhất về cơ sở vật chất hoạt động cho các câu lạc bộ; định kỳ 2 năm, Liên hoan Đờn ca tài tử cấp quận được tổ chức nhằm phát hiện những giọng ca triển vọng để góp phần bảo tồn và quảng bá loại hình nghệ thuật này.

Từ năm 2014 đến nay, hàng năm, Ủy ban nhân dân quận đều tổ chức các hoạt động chào mừng Ngày hội Văn hóa các dân tộc Việt Nam (19 tháng 4) với các hoạt động Hội thi “Trang phục truyền thống các dân tộc Việt Nam”; Liên hoan văn nghệ giao lưu giữa đồng bào các dân tộc; tổ chức triển lãm nhạc cụ và thời trang các dân tộc Việt Nam; sân chơi trực tuyến tìm hiểu kiến thức văn hóa các dân tộc; khu vực trò chơi dân gian các dân tộc và trao quà cho đồng bào dân tộc thiểu số có hoàn cảnh khó khăn; xây dựng Kế hoạch số 286/KH-UBND ngày 04/11/2022 của Ủy ban nhân dân quận về thực hiện Đề án “Bảo tồn, phát huy trang phục truyền thống các dân tộc thiểu số Việt Nam trong giai đoạn hiện nay” trên địa bàn quận đến năm 2025.

Sinh hoạt tôn giáo, tín ngưỡng của đồng bào dân tộc thiểu số trên địa bàn quận luôn diễn ra theo đúng quy định của pháp luật, phù hợp với nền văn hóa mới tiến bộ lành mạnh. Đó là nhờ có sự chỉ đạo của Ủy ban nhân dân quận tổ chức tuyên truyền, vận động đến từng khu phố, tổ dân phố nhằm loại bỏ dần những tập tục lạc hậu lỗi thời, thực hiện tiết kiệm, chống lãng phí, xây dựng nếp sống văn minh - mỹ quan đô thị với nhiều nội dung, hình thức đa dạng, phong phú, tạo ra những tác động tích cực. Nhiều lễ nghi tôn giáo, tín ngưỡng, các phong tục tập quán trong việc cưới, việc tang, lễ hội và hoạt động văn hóa của đồng bào Hoa, Chăm, Khmer được bảo tồn, phát huy; đồng thời, với việc xuất hiện các mô hình, cách làm hay, hiệu quả trong xây dựng đời sống văn hóa ở cơ sở trên địa bàn quận nói chung, trong cộng đồng dân tộc thiểu số nói riêng đã góp phần cải thiện và làm tăng thêm mức hưởng thụ văn hóa của mỗi dân tộc.

4. Một số giải pháp đề xuất nhằm nâng cao hiệu quả công tác bảo tồn và phát huy giá trị các giá trị lịch sử, văn hóa truyền thống trên địa bàn quận Tân Phú

Trong những năm qua, quận Tân Phú có nhiều nỗ lực trong công tác bảo tồn và phát huy các giá trị lịch sử, văn hóa truyền thống trên địa bàn quận. Tuy nhiên, việc bảo tồn và phát huy, việc khai thác các giá trị lịch sử, văn hóa truyền thống phục vụ phát triển du lịch trên địa bàn quận Tân Phú vẫn chưa tương xứng với tiềm năng. Thực tế cho thấy, không gian của các ngôi đình chưa được khai thác phục vụ cho sinh hoạt văn hóa cộng đồng; các điểm tham quan trên địa bàn quận chưa thật sự thu hút khách du lịch vì cơ sở vật chất còn hạn chế; nhiều di tích gắn liền với các hoạt động văn hóa tâm linh, tín ngưỡng, nhưng khách đến các di tích này hầu hết là người dân địa phương, ít thu hút khách từ nơi khác đến.

Hệ thống di tích của quận hiện nay chỉ giới thiệu di tích theo cách truyền thống mà chưa quan tâm đến việc đa dạng hóa các hoạt động dịch vụ; chưa sử dụng công nghệ truyền thông đa phương tiện và ứng dụng kỹ thuật số để tạo ra những sản phẩm, dịch

vụ đa dạng, đáp ứng nhu cầu của công chúng; chưa số hóa tư liệu lịch sử các di tích lịch sử - văn hóa.

Để nâng cao hiệu quả công tác bảo tồn và phát huy giá trị các giá trị lịch sử, văn hóa truyền thống trên địa bàn quận Tân Phú, tác giả đề xuất một số giải pháp sau:

Một là, lãnh đạo quận cần tiếp tục xây dựng các chính sách về phát triển văn hóa nhằm củng cố nâng cao nền tảng tinh thần đáp ứng đúng nguyện vọng Nhân dân để tăng lên sự tích cực xã hội, thúc đẩy năng lực làm chủ của Nhân dân trong việc sáng tạo và tổ chức các hoạt động văn hóa. Từ đó, tiếp tục huy động được nhiều tiềm năng, nguồn lực trong xã hội, các thành phần kinh tế tham gia vào các hoạt động sáng tạo và phổ biến sản phẩm có giá trị văn hóa để làm phong phú thêm đời sống văn hóa của quận. Song song đó, cần quan tâm phân bổ mức đầu tư trong tổng chi ngân sách cho phát triển văn hóa tương đối phù hợp so với các lĩnh vực khác. Kiến nghị Ủy ban nhân dân Thành phố có cơ chế phân cấp quản lý di tích để có cơ sở cho địa phương phân bổ dự toán kinh phí cho hoạt động, bảo tồn, phát huy giá trị di tích lịch sử trên địa bàn quận. Có biện pháp để bảo tồn và phát huy một cách hiệu quả các thiết chế văn hóa truyền thống.

Hai là, kết nối với Nhà hát Nghệ thuật Hát bội Thành phố Hồ Chí Minh để tổ chức chương trình biểu diễn nhân dịp Lễ Kỳ Yên; hoặc phối hợp cơ quan chuyên môn với các câu lạc bộ Nghệ thuật Đờn ca tài tử tổ chức các chương trình văn hóa văn nghệ, dạy nhạc, dạy hát...; các tổ chức chính trị - xã hội cùng phối hợp để sử dụng một số khu vực trong di tích tổ chức các hoạt động dạy và thi một số nghề truyền thống còn tồn tại trên địa bàn: làm lồng đèn Trung thu bằng giấy⁽¹⁰⁾, thêu tay...

Ba là, tại di tích địa đạo Phú Thọ Hòa và hệ thống di tích của quận cần có sự đầu tư hơn nữa cho quày sản phẩm lưu niệm.

Bốn là, trong bối cảnh hội nhập toàn cầu, cách mạng 4.0, công nghệ truyền thông đa phương tiện và ứng dụng kỹ thuật số ngày càng phát triển, cần có kế hoạch sử dụng để tạo ra những sản phẩm, dịch vụ đa dạng, đáp ứng nhu cầu của công chúng.

Năm là, số hóa tư liệu lịch sử các di tích lịch sử - văn hóa. Riêng di tích mộ táng ông Lý Tường Quang và Nguyễn Quý Anh cần có kết nối và giới thiệu về các di tích có liên quan.

Sáu là, việc tôn tạo và chăm sóc cảnh quan các di tích cần có sự quan tâm thường xuyên. Có thể vận động thành viên của Đoàn Thanh niên Cộng sản, Hội phụ nữ luân phiên thăm viếng, vệ sinh...

Bảy là, tăng cường công tác tuyên truyền, quảng bá các giá trị lễ hội, sự kiện văn hóa và thể thao tiêu biểu, đặc sắc của quận trên các phương tiện thông tin đại chúng, trang thông tin điện tử.

⁽¹⁰⁾ Trước đây, có xóm lồng đèn Tân Phú Hòa, người dân sinh sống bằng nghề làm lồng đèn giấy. Hiện nay, chỉ còn một gia đình có 3 nhân khẩu nhận gia công.

Tám là, chương trình du lịch “Tân Phú - Đi là nhớ” cần có thêm sự đầu tư nghiên cứu của các chuyên gia để nâng cao chất lượng chung và tạo được hiệu ứng tốt tại các điểm đến. Đặc biệt, cần có kế hoạch kết nối tuyến điểm với các địa phương lân cận để nâng cao hiệu quả khai thác của chương trình.

Chín là, Quận cần tập trung có giải pháp khắc phục khó khăn, thách thức bắt nguồn từ chất lượng đội ngũ tham gia công tác quản lý về văn hóa ở cấp phường. Tập trung phát hiện để đào tạo, bồi dưỡng và tuyển dụng nhân lực có trình độ chuyên môn phù hợp và có năng lực đáp ứng yêu cầu phát triển xã hội. Chế độ đãi ngộ cũng là một yếu tố để thu hút nguồn nhân lực chất lượng.

Trong bối cảnh Thành phố đang tập trung triển khai nhiệm vụ Xây dựng không gian văn hóa Hồ Chí Minh, cần chú ý quy hoạch và phát triển các cơ sở văn hóa, các chương trình nghệ thuật thường niên gắn với học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách của Chủ tịch Hồ Chí Minh; làm cho văn hóa Hồ Chí Minh thấm sâu vào đời sống người dân; huy động sức mạnh của toàn hệ thống chính trị để phát huy giá trị văn hóa nhằm nâng cao chất lượng cuộc sống gia đình, xây dựng gia đình hạnh phúc.

5. Kết luận

Giá trị văn hóa và con người là tiềm năng và lợi thế vốn có cần phải được khai thác và phát huy. Mặc dù quá trình đô thị hóa làm cho cơ cấu dân cư của quận Tân Phú có những chuyển biến lớn, song về cơ bản, những truyền thống tốt đẹp, tính cách cao quý của con người vẫn được Nhân dân lưu giữ và thực hành một cách trân trọng⁽¹¹⁾. Những thành quả đạt được của quận Tân Phú trên mọi lĩnh vực của đời sống xã hội đã khẳng định rằng: thế hệ hiện nay đã kế thừa và phát huy tính năng động, sáng tạo, kiên trì, đoàn kết, nghĩa tình... của tiền nhân để dựng xây và bảo vệ quê hương.

Phát huy giá trị văn hóa, giá trị con người là nền tảng quan trọng để tạo động lực góp phần phát triển bền vững. Quận Tân Phú với tiềm năng và nguồn lực vốn có là thuận lợi và cơ hội cần tiếp tục khai thác phát huy đúng hướng. Vấn đề cốt yếu chính là huy động được lực lượng toàn dân cùng hệ thống chính trị quyết tâm gìn giữ, phát huy giá trị lịch sử, văn hóa.

Tài liệu tham khảo

Nguyễn Anh (2023). *Quận Tân Phú khai thác giá trị lịch sử, văn hóa phục vụ phát triển bền vững*. Truy xuất từ <https://nhandan.vn/quan-tan-phu-khai-thac-gia-tri-lich-su-van-hoa-phuc-vu-phat-trien-ben-vung-post779605.html>, trích đọc ngày 21/01/2024.

⁽¹¹⁾ Ngẫu nhiên, trong chuyến đi khảo sát thực tế, tác giả đã ghi nhận được nhiều điều thú vị và cảm động thể hiện phong cách ứng xử văn hóa của Nhân dân trên địa bàn: dù không phải họ hàng của người quá cố ở 2 khu di tích mộ táng nhưng vẫn tận tụy trách nhiệm bảo quản, nhiệt tình chia sẻ thông tin; ban quản lý đình ăn cần tiếp đón, cẩn thận chăm chút kiểm tra hương lửa; khi thấy vật dụng bị đánh rơi trên đường di chuyển đã được thu nhặt, giữ gìn và vui vẻ trao trả cho chủ nhân; nhiệt tình khăn trương thông báo một cách nhanh nhất để chúng tôi biết mà khắc phục sự cố xảy ra với phương tiện giao thông...

- Trang thông tin điện tử quận Tân Phú (2021). *Đại hội Chi hội Di sản văn hóa quận Tân Phú lần thứ III nhiệm kỳ 2021-2026*. Truy xuất từ <http://www.tanphu.hochiminhcity.gov.vn/tin-tuc-su-kien/dai-hoi-chi-hoi-di-san-van-hoa-quan-tan-phu-lan-thu-iii-nhiem-ky-2021-2026-c7-9532.aspx>, trích đọc ngày 22/12/2023.
- Thủ tướng Chính phủ (2022). *Quyết định số 1146-QĐ/TTg ngày 29 tháng 9 năm 2022 về việc công nhận xã An toàn khu tại Thành phố Hồ Chí Minh*.
- Ủy ban nhân dân quận Tân Phú, Phòng Văn hóa và Thông tin (2019). *Tài liệu tuyên truyền tên đường và di tích lịch sử quận Tân Phú*. Lưu hành nội bộ.
- Ủy ban nhân dân quận Tân Phú (2023). *Báo cáo số 146/BC-UBND ngày 19 tháng 4 năm 2023 về tình hình đầu tư và hiệu quả hoạt động các thiết chế văn hóa trên địa bàn quận Tân Phú*.
- Ủy ban nhân dân quận Tân Phú (2023). *Báo cáo số 328/BC-UBND ngày 04 tháng 7 năm 2023 về tổng quan về các giá trị, lịch sử, văn hóa truyền thống của quận Tân Phú qua 20 năm xây dựng và phát triển*.

